

*V. Tweede Wereldoorlog / Seconde
Guerre mondiale*

ARIEH J. KOCHAVI

**«Prelude to Nuremberg. Allied War Crimes Policy
and the Question of Punishment»**

Chapel Hill/London, University of North Carolina
Press, 1998, 312 p.

De meeste historische studies over de bestraffing van oorlogsmisdaden concentreren zich op het Internationaal Militair Gerechtshof van Neurenberg dat in de periode van 1945/46 de kopstukken van het nazi-regime berechtte. Dit boek richt de aandacht vooral op de jaren die hieraan voorafgingen. Nog lang voor het einde van de oorlog drong bij geallieerden de noodzaak op om te beginnen na te denken voor de bestraffing van misdaden die in de geschiedenis hun precedent niet hadden

gekend. De beleidsverantwoordelijken tijdens de Tweede Wereldoorlog stonden in de schaduw van de herinnering aan een volstrekt mislukte afrekening met oorlogsmisdadigers na de Eerste Wereldoorlog. Niet alleen was de berechting van de *Kaiser* toen volledig mislukt, maar liepen ook de processen van Leipzig in 1921, waarop een beperkt aantal Duitsers terecht stonden, op een sisser af.

De Amerikaanse historicus Arieh Kochavi behandelt in zijn studie de ontwikkelingen die aan het Neurenberg-proces voorafgingen. Daarbij komen een veelheid aan kwesties aan bod, zoals de overdreven *Realpolitik* van de Westerse geallieerden, het wantrouwen tegenover de Sovjetunie en het moeizaam zoeken naar een nieuw juridisch instrumentarium om nieuwsoortige misdaden ('misdaden tegen de mensheid' bijvoorbeeld) te bestraffen. Men kan daarbij betreuren dat de auteur het onderwerp te veel behandelt op het niveau van diplomatiek overleg en daarbij de politieke en juridische context niet ten volle in de verf zet. Dat heeft een al bij al erg 'personalistische' geschiedschrijving opgeleverd.

Bij het bepalen van de geallieerde houding speelden ook de wensen van de Poolse en Tsjechische regeringen in ballingschap een belangrijke rol. De bestraffing van Duitse oorlogsmisdadigers vormde zowel voor de Amerikanen als voor de Britten niet echt een topprioriteit. Men vreesde immers overspoeld te worden door onoverzichtelijk aantallen dossiers. Maar veel meer nog speelde de afstand en het gebrek aan inlevingsvermogen in het lijden van de slachtoffers van de nazi-terreur een rol, aldus de auteur. Tijdens de oorlog nog

was een openlijke aankondiging van een harde aanpak van oorlogsmisdadigers een heikele zaak die het leven van geallieerde krijgsgevangenen in gevaar kon brengen. Kochavi toont aan hoe vooral de Polen en Tsjechen aandrongen op een fermere houding vanwege de regeringen in Washington en Londen, die vooral bedacht waren op een spoedig herstel van de vreedzame relaties in Europa. De oprichting van een *United Nations War Crimes Commission* bleek een papieren tijger te zijn die de bondgenoten moest sussen en de onafgebroken *Realpolitik* niet in de weg stond.

Even interessant zijn de tegenstellingen die er bestonden in de houding die door de Westerse geallieerden en de Sovjetunie werd aangenomen. De Sovjetunie stond op een onafhankelijke houding die ze zou kunnen aannemen, waarbij ze ook niet gestoord werd in de uitvoering van haar annexatieplannen in Oost-Europa. Alhoewel het Kremlin kritiek had op de houding van de Britse regering om Hess niet te berechten, toonde het zelf weinig animo om tot grootschalige processen over te gaan. Het hield vast aan de klassieke marxistische redenering dat een maatschappelijke zuivering, d.w.z. een verandering van de sociaal-economische verhoudingen, belangrijker was dan individuele processen.

De beslissing om tot een Charter van Neurenberg te komen is het resultaat van tegengestelde machtsbelangen en een wirwar van interne en diplomatieke overwegingen. Het is de overtuiging van de auteur dat, indien de geallieerden beter voorbereid waren en er een grotere eensgezindheid was geweest, de bestraffing

van oorlogsmisdadigers veel efficiënter zou kunnen doorgevoerd zijn. Toch was 'Neurenberg', met alle tekortkomingen, een succes, zeker gemeten aan het voorbeeld van de mislukte afrekening met de erfenis van de Eerste Wereldoorlog.

Georgi Verbeek